

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ПРОБЛЕМИ ВІЙСЬКОВО-ТЕХНІЧНОЇ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ТА РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ



У даній статті автор характеризує основні напрями військово-технічної співпраці між Україною та Російською Федерацією на початку ХХІ ст. Головну увагу автор зосереджує на вивченні проблем та перспектив військово-економічної та військово-технічної співпраці між Україною та РФ. На основі проведеного дослідження автор робить висновок, що на сучасному етапі українській та російській сторонам необхідно шукати нові можливості та формати для реальної співпраці у військово-технічній сфері.

Ключові слова: Україна, Російська Федерація, українсько-російські відносини, військово-економічна співпраця, військово-технічне співробітництво.

Завершення „холодної війни” одразу загострило проблеми безпеки на пострадянському просторі. Їх суть полягала у тому, що внаслідок припинення існування Організації Варшавського Договору та розпаду СРСР виник «вакуум безпеки», пов’язаний з відсутністю відповідних дієвих механізмів підтримання стабільності. Все це відбувалося у складному контексті глобальних трансформацій. Світ із біполярного чимраз більше почав перетворюватися в багатополлярний, причому одночасно зі збільшенням кількості центрів сили, зміною економічного, науково-технічного і військово-політичного потенціалу різних держав, які входять в ті чи інші угруповання або складають центри сили, відбувається кількісне зростання країн, які мають потенціал для створення ядерної зброї. У цьому контексті проблема українсько-російських відносин виходить далеко за межі взаємин лише двох країн. Впливаючи на долю багатьох інших народів і держав, передусім європейських, вона набуває більш чіткого регіонального виміру. Більше того, незважаючи на проголошене у травні 1997 р. стратегічне партнер-

**КУХТА І.П.,
Надзвичайний і
Повноважений
Посол України
в Республіці
Вірменія**

ство в українсько-російських міждержавних відносинах, у них, на початку ХХІ ст., спостерігався значний потенціал напруги та конфліктності, відчувалося дистанціювання, а іноді й відчуження, що не могло розцінюватися як нормальний стан взаємин двох демократичних держав, котрі прагнуть стати повноправними членами світової спільноти. У зв'язку з цим об'єктивна оцінка досягнутого рівня міждержавної взаємодії України та Російської Федерації у військовій та військово-технічній сферах дозволяє по-новому розставити геополітичні акценти в регіоні, підтвердити й зафіксувати факт суттєвої зміни геостратегічного становища обох держав та визначити проблеми й перспективи подальшої співпраці між нашими країнами.

На сучасному етапі керівництво Російської Федерації та України прагне знайти оптимальний варіант двостороннього співробітництва, адже взаємовигідне і конструктивне співробітництво з Російською Федерацією якнайповніше відповідає національним інтересам нашої держави та враховує особливості сучасної політико-безпекової ситуації в регіоні. Саме така співпраця за своїм змістом і значенням є однією із визначальних складових комплексного підходу в проведенні зовнішньополітичної діяльності України¹.

Зазначена тема за актуальністю займає одне з провідних місць серед питань безпеки Української держави, тому дослідженню українсько-російських відносин присвячено чимало наукових праць. Серед них слід виокремити монографії авторського колективу провідних українських учених і політиків „Україна та Росія у системі міжнародних відносин: стратегічна перспектива”², дослідження Б. Парахонського „Українсько-російські відносини: злети та падіння”³. Окремо виділимо праці вітчизняних фахівців (зокрема В. Горбуліна, В. Петровського), які аналізують загальні проблеми безпеки, зокрема її військово-політичні аспекти⁴. Аналізові нових загроз міжнародній безпеці, що виникли на початку століття, присвячені дослідження експертів Національного інституту стратегічних досліджень (НІСД) Л. Полякова та М. Сунгуровського⁵. Водночас питання військово-економічної та військово-технічної співпраці між країнами або залишаються поза увагою вітчизняних дослідників, або зосереджують увагу виключно на скрутному становищі Збройних сил України (ЗСУ) та національного оборонно-промислового комплексу⁶. Більш близьким до нашої тематики є дослідження українських науковців В. Бегми та Ю. Шимова⁷, які аналізують цілі, напрями та стратегії військово-технічного співробітництва в умовах позаблоковості, а тому про взаємини між Україною та Росією згадується лише побіжно. Серед останніх досліджень виді-

лимо працю О. Рябокonia⁸, в якій автор характеризує перспективи українсько-російської співпраці у військово-технічній сфері після приходу до влади нинішнього Президента України В. Януковича.

У даній статті автор поставив собі за мету проаналізувати основні напрями, проблеми та перспективи військово-технічної співпраці України та Російської Федерації на початку ХХІ ст.

Перш ніж перейти до аналізу українсько-російських взаємин охарактеризуємо вихідні позиції наших держав, які впливали та продовжують впливати на характер стосунків у військово-економічній та військово-технічній сферах.

Розпад СРСР, який призвів до різкої деградації економік пострадянських держав, збігся із технологічною революцією у сфері військового виробництва провідних держав світу, і перш за все – США. Зрозуміло, що це забезпечувалося за рахунок значних внесків у військові НДДКР, які у США перевищували весь оборонний бюджет провідної західноєвропейської держави – Німеччини. Країни ЄС прийшли до висновку, що компенсувати таке значне відставання у військових технологіях можна тільки при об'єднанні зусиль європейських держав. Така постановка питання була ще більш актуальною для держав колишнього СРСР.

Із країн СНД лише Росія була в стані самостійно виробляти увесь набір необхідних озброєнь і військової техніки (ОВТ). Водночас для ефективного виробництва ОВТ Росії також була доцільна кооперація з іншими державами СНД, в яких вироблялися військові комплектуючі елементи та деталі.

Так, із 55 тис. оборонних підприємств, КБ та НДІ Радянського Союзу у Росії було зосереджено 73%, Україні – 14%, Білорусі – 3,3%, Казахстані та Молдові – по 1%, а також у Прибалтиці – 3,7%⁹. Найбільш тісна кооперація, яка існувала у радянський час між Росією та Україною, була, в деякій мірі, продовжена і після розпаду Радянського Союзу. Так, у 1998 р. обидві держави прийняли Програму економічної співпраці на 1998–2007 рр., яка передбачала також взаємні постачання озброєнь, спільне використання полігонів, дослідження у сфері новітніх технологій, координацію експорту озброєнь та інші координаційні заходи в галузі військово-економічної та військово-технічної співпраці (ВЕС і ВТС)¹⁰.

Основою військової співпраці України та Російської Федерації виступає військово-політична, власне військова та військово-технічна співпраця, у межах якої можна виділити ряд самостійних аспектів (напрямів) співпраці.

Водночас, основними складовими військово-технічної співпраці України та Російської Федерації виступає науково-технічна й військово-економічна

співпраця, а також підготовка військових кадрів. Розвитку ВТС сприяла забезпеченість їх армій значною кількістю однотипних систем озброєння, зразків озброєння, військової та спеціальної техніки (ВОСТ), обмеженими можливостями по самостійному виробництву більшості зразків ВОСТ, а також наявністю коопераційних зв'язків, які збереглися з часу існування Радянського Союзу.

Основними напрямками розвитку ВТС є такі:

розробка та реалізація спільних науково-технічних і дослідницьких програм і проектів зі створення, виробництва, підтримки у стані готовності до застосування та утилізації систем озброєння, зразків ВОСТ і військово-технічного майна (ВТМ);

забезпечення органів управління та військ коаліційних угруповань і національних збройних сил єдиними системами озброєння, зразками ВОСТ і ВТМ;

підготовка спеціалістів для збройних сил, оборонно-промислового та наукового комплексів;

створення та модернізація об'єктів, призначених для розміщення, ремонту, експлуатації та бойового використання або знищення (утилізації) ВОСТ;

виробництво, замовлення, постачання (у тому числі і на експорт) та військово-технічне супроводження постачання продукції військового призначення;

обмін військово-технічною інформацією¹¹.

На думку автора при налагодженні військово-технічної співпраці з державами-учасницями СНД, у тому числі з нашою державою, Російська Федерація намагається забезпечити свої довготермінові військово-політичні інтереси на пострадянському просторі. Відповідними угодами передбачається здійснення РФ, наприклад, у рамках ОДКБ, постачання продукції військового призначення в інтересах національних військових формувань, які виділяються до складу коаліційних угруповань у регіонах колективної безпеки країн СНД, здійснення кооперації при створенні, модернізації та експорті продукції військового призначення.

Головною метою військово-технічної політики РФ завжди було досягнення самодостатності у провідних оборонних технологіях і реалізація програми імпортозаміщення. РФ – головний партнер України з ВТС за часткою експорту/імпорту товарів військового та подвійного призначення. Проте як відзначають експерти, за останнє десятиріччя обсяг торгівлі зброєю України з Росією зменшився з 30–32 % (2000–2002 рр.) до 20–24 % (2007–2008 рр.)¹², на наступне десятиріччя зниження показників прогнозується до рівня 12–15 % від загальних обсягів. Оскільки це є наслідком російської військово-стратегічної політики, то й відбуватиметься незалежно від зовнішньополітичного курсу України. Експерти зазначають, що українську продукцію купують тоді,

коли російський ОПК не може забезпечити необхідні технічні або якісні показники для комплектації російської експортної продукції та коли недоцільно створювати дублюючі виробництва для тих ОВТ, що вироблятимуться не більше 7–10 років.

Аналіз основних спільних проектів у галузі оборонно-промислової кооперації свідчить про досить жорсткий по відношенню до України військово-технічний курс РФ. Як ми уже вище наголошували, позиція російської сторони була сформована ще у другій половині 90-х років минулого століття та зводиться до того, що Росії необхідно усі свої зусилля спрямувати на зміцнення власного оборонно-промислового комплексу зі ставкою на замкнуті цикли виробництва кінцевої продукції. На думку автора досить мало ймовірно, щоб цей курс у найближчому майбутньому зазнав суттєвих змін. Можна припустити, що по відношенню до України цей курс може передбачати зближення виключно у тих сферах, в яких Україна здатна запропонувати ексклюзивні науково-технічні проекти, а також ряд експортних контрактів, виконання яких на даний час просто неможливе без участі України. Єдине, що можна зауважити так це те, що даний процес переходу на закритий цикл у РФ відбувається досить повільно, оскільки існує чимало як об'єктивних, так і суб'єктивних причин.

Для прикладу, останнім часом керівництво МО РФ все частіше заявляє про те, що підприємства російського ОПК не здатні створювати перспективного озброєння, військової та спеціальної техніки (на підтвердження цього – невдачі з МКБР „Булава”, проблеми з розробкою військово-транспортних літаків, безпілотних літаючих апаратів, претензії до бронетехніки, авіаційного й морського озброєння). У зв'язку з цим Міністерство оборони Росії намагається купувати ОВТ за кордоном (наприклад, безпілотні літаючі апарати в Ізраїлі, гвинтолоти у Франції).

Нещодавно головнокомандувач Сухопутних військ Росії Олександр Постников висловив своє незадоволення озброєнням, що випускається сьогодні російським ОПК. „Ті зразки зброї, що виробляє промисловість, у тому числі бронетанкове озброєння, артилерія і стрілецьке, за своїми параметрами не відповідають зразкам НАТО і навіть Китаю”. Так, російський танк Т–90, майбутня основа російських бронетанкових сил, є лише „сімнадцятою модифікацією радянського танка Т–72”, що випускався з 1973 р. При цьому, як зазначив головнокомандувач, не найдешевшою модифікацією – «118 млн. рублів за одиницю (4,12 млн. дол. США) – нам простіше було б купити за ці гроші три „Леопарди”».¹³

Підсумки виконання у 2010 р. російського дер-

жавного оборонного замовлення продемонстрували, що фінансове забезпечення необхідне, але не є достатньою умовою для успішної реалізації програм і планів. Президент РФ, проголошуючи у 2010 р. Послання про бюджетну політику на 2011–2013 рр., був упевнений, що фінансування оборонних витрат „має дозволити вирішити всі завдання, що стоять перед ЗС, включаючи закупівлю нових зразків озброєння, забезпечення бойової підготовки”. Однак, вже наприкінці 2010 року віцепрем’єр Росії Сергій Іванов звинуватив Роскосмос у зриві виконання державного оборонного замовлення на 2010 р., а через деякий час претензії до російських оборонно-промислових підприємств висловило Міністерство оборони РФ, оскільки не було здано два підводні човни проекту 955 й один – проекту 885; з 9 запланованих для постачання літаків Як–130 поставлено лише 6, зі 151 одиниці БМП–3 – всього 78. Враховуючи те, що саме з 2010 р. Росія почала виконувати заходи з оснащення збройних сил основними видами сучасних озброєнь, провал очевидний – не реалізовано як мінімум 30 % усього державного оборонного замовлення, запланованого на 2010 рік¹⁴.

За оцінкою російських експертів, зокрема головного наукового співробітника Інституту світової економіки та міжнародних відносин РАН генерал-майора В. Дворкіна, третина підприємств ОПК – фактичні банкрути. При цьому витрати на дослідження та розробку в Росії вдвітьох нижчі, ніж у розвинених країнах, а інвестиції до основних фондів і витрати на підготовку кадрів у п’ятеро менші; фондоозброєність на підприємствах російського ОПК у два-три рази менша, а продуктивність праці в п’ять-десять разів нижча, ніж у розвинених країнах. Понад 70 % технологій, що забезпечують потреби виробництва, фізично й морально застаріли. Понад половину верстатного парку зношена на 100 %. Крім цього дається взнаки корупція та неефективне використання бюджетних коштів на реалізацію державної програми озброєння, а також відсутність електронної компонентної бази (використовується понад 60 % елементної бази іноземного виробництва).

Мають місце кадрові проблеми (дефіцит професійно підготовлених працівників на всіх рівнях): середній вік працівників ОПК – понад 50 років, а в оборонних НДІ наближається до 60 років. За всю пострадянську історію жодна з російських держпрограм озброєнь не була виконана, ОПК продовжує занепадати, а глобальної перебудови військового виробництва в Росії досі не спостерігається.

Стосовно безпосередньої співпраці між Україною та Російською Федерацією, то надзвичайно чітку та недвозначну її оцінку дав заступник дирек-

тора Федеральної служби з військово-технічної співпраці РФ К. Бірюлін, який зауважив, що „військово-технічна співпраця Росії та України в класичному розумінні не є масштабною. Між двома державами на даний час відсутні потужні та великі проекти, про які можна було б говорити як про важливі закупівлі техніки чи озброєння”. Український оборонно-промисловий комплекс у силу ряду причин зорієнтований на максимальне використання того науково-технічного потенціалу, який залишився в Україні з часів Радянського Союзу, на модернізацію наявних зразків озброєння та воєнної техніки і підтримка їх у стані бойової готовності, ремонт тощо¹⁵.

Однак, той факт, що відносини між нашими країнами у військовій сфері дещо послаблюються, не означає, що дана співпраця зовсім відсутня. Автор погоджується із думками українських експертів, зокрема директора українського Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння В. Бадрака, які поділяють російсько-українську співпрацю у військово-технічній сфері на три групи¹⁶.

Перша група – це проекти, які мають стратегічне або важливе з точки зору реалізації експорту значення для РФ. На даний час така співпраця носить вимушений характер для обох сторін, перш за все Росії, а тому прагнення РФ позбавитися своєї залежності від України в питаннях постачання для власної армії окремих зразків озброєння та комплектуючих, або ж вести прибутковий експорт самостійно виглядає цілком логічним. Досить чітко з цього приводу висловився голова Військово-промислової комісії при уряді РФ, віцепрем’єр РФ С. Іванов, який зауважив, що „повністю не залежати від України ми зможемо лише тоді, коли остаточно переозброїмо РВСП та ВПС вітчизняною зброєю та технікою” та наголосивши, що „усі основні види озброєння та військової техніки повинні бути російського виробництва”¹⁷. Водночас С. Іванов наголосив, що „це не означає, що Росія нічого не збирається купляти в Україні”. До речі уже наявні окремі приклади відмови Російської Федерації від кооперації з Україною у сфері ВТС: самостійне виробництво нової міжбалістичної ракети „Тополь-М”, спроба повністю перенести серійне виробництво двигунів для гвинтокрилів на свою територію, усунувши залежність від виробничих ліній „Мотор-Січі” у Запоріжжі, зменшення частки українських підприємств при комплектуванні російських бойових літаків та засобів ППО, відмова від використання станцій системи раннього попередження про ракетний напад у Мукачеві та Севастополі. Наприклад, проекти з модернізації українських засобів ППО були заморожені на рубежі 2004 р., а проект модернізації МіГ–29 – у

2007 р. і жодних позитивних зрушень у цьому напрямі за попередній період не спостерігалось¹⁸.

Ще одна група проектів знаходиться у сегментах, в яких після розпаду СРСР Україна та Росія виступають конкурентами – це сфери радіолокації, високоточних засобів прицілювання, бронетанкової та автомобільної техніки.

Стосовно третьої групи, то це спільні проекти в інтересах національної оборони обох або однієї з двох держав. Хоча і тут точки дотику шукати все важче. Наприклад, на думку українського експерта В. Бадрака досить сумнівно, щоб Росія запросила до участі у комплектації свого літака 5-го покоління додаткових українських учасників. Аналогічно не слід очікувати повернення до спільної модернізації українських винищувачів МіГ–29, які удосконалюються в рамках українського проекту „малої модернізації”¹⁹.

На думку українського дослідника О. Рябокonia на даний час можна говорити про наявність двох паралельно існуючих рівнів ВТС між Україною та Російською Федерацією. Мова іде про оборонно-промислову кооперацію, яка завжди перебуває у площині економіки, а також про військово-технічну співпрацю як інструмент реалізації військово-технічної політики. Експерт зазначає, що перший рівень, за дуже незначним виключенням, забезпечує зовнішні контракти Росії, для виконання яких у силу історичних зв'язків наукових шкіл та виробничих потужностей Російська Федерація змушена на сучасному етапі опиратися на українських постачальників комплектуючих. Водночас другий рівень у повноцінному вигляді існує лише в Росії, оскільки Україна упродовж усього періоду незалежності реально не займалася переозброєнням власної армії²⁰.

Кооперація з Російською Федерацією можлива за певних умов і за окремими напрямками. Слід чітко окреслити цілі, завдання й терміни існування спільних підприємств, визначити права, обов'язки та обмеження, а головне, кооперація не має ставати на заваді виходу України на зовнішній ринок для експорту продукції за кордон і перешкоджати розвиткові українського наукового та виробничого потенціалу²¹.

У зв'язку з цим можна говорити про українсько-російську співпрацю, яка стосується постачання запасних частин, комплектуючих, усього того, що виробляється у Росії та не може вироблятися на українських підприємствах і базується, в основному, на рівні міжзаводської кооперації. Такий підхід після розпаду Радянського Союзу допоміг зберегти потенціал української промисловості і дав їй можливість виступати, поряд з російськими компаніями, на світовому ринку з пропозиціями про модернізацію колишньої радянської техніки.

Якщо оцінювати перспективи військово-технічної співпраці, то можна виділити ряд напрямів, у яких на даний час обидві держави не можуть обійтися одна без одної, а тому, незважаючи на будь-яку політичну кон'юнктуру, з української сторони співробітництво буде продовжуватися у таких аспектах²²:

російські гвинтоліти „Міль” та „Камов” використовують мотори запорізького заводу „Мотор-Січ”. Теж саме можна сказати і про деякі типи літаків (Як–130, БЕ–200);

газові турбіни для російських військових кораблів постачаються з українського підприємства „Зоря-Машпроект”;

спільне використання важких транспортних літаків АН–124 „Руслан” у рамках спільного СП (проект „Ruslan-Salis”);

продовження обслуговування дніпропетровськими КБ „Південне” та „Південьмаш”, а також пулом інших українських підприємств російських міжконтинентальних балістичних ракет у складі РВСП. Зокрема вони здійснюють гарантійний авторський нагляд та аналіз технічного стану ракет РС–20 (за класифікацією НАТО – „Сатана”);

продовження використання комплексу „Нитка” у Криму для тренувань російських військових палубної авіації.

З російської сторони коопераційні військово-технічні зв'язки з Україною проявляються у тому, що українські заводи у Запоріжжі, Луцьку, Львові, Кременчуці, Херсоні, Сімферополі та інших містах нашої держави продовжують ритмічну роботу виключно тому, що одержують необхідні вузли та комплектуючі деталі від російських партнерів. Так, прикладом успішної кооперації на сучасному етапі може служити спільне українсько-російське виробництво ракети-носія „Зеніт”: більше 60% собівартості цієї ракети припадає на українські комплектуючі вузли, а запуск ракети здійснюють російські військово-космічні спеціалісти на космодромі „Байконур”.

Крім того авіаційна промисловість України одержує з Російської Федерації майже 70% готових виробів та 95% матеріалів. У кооперації беруть участь близько сотні російських підприємств. До речі, матеріали та комплектуючі вироби до двигунів українського виробництва постачають більше 400 заводів-суміжників з СНД, головним чином з Росії.

Цілком реальними можуть спільні стати нові проекти в інтересах третіх держав, зокрема ті з них, які розробляються „Укроборонсервісом” та „Оборонними системами”. Взаємовигідною у фінансовому плані для України та Росії могла б стати модернізація комплексу С–125 до рівня „Печори”²³.

Підсумовуючи зауважимо, що останні зміни та

коливання у стосунках між Україною та Росією суттєво не вплинули на співпрацю у сфері ВТС. На сучасному етапі українській та російській сторонам необхідно шукати нові можливості та формати для реальної та взаємовигідної співпраці, а у зв'язку з наявною кризою відтворення високих технологій в наших країнах надзвичайно гостро стоїть питання щодо збереження залишків науково-конструкторських шкіл та можливості залучення до кооперації

зацікавлених третіх держав і компаній у якості фінансових та технологічних донорів.

Водночас, будемо сподіватися, що нашим країнам спільними зусиллями вдасться подолати тимчасові негативні тенденції у двосторонніх відносинах, досягти справжнього стратегічного партнерства й використати всі можливості співпраці для процвітання українського та російського народів.

ПОСИЛАННЯ

- ¹ Українсько-російські відносини: прагматизм стратегічного партнерства // Зовнішні справи. – 2010. – № 9-10. – С. 6.
- ² Україна та Росія у системі міжнародних відносин: стратегічна перспектива. – К.: НІПМБ, 2001. – 624 с.
- ³ Парахонський Б. Українсько-російські відносини: злети та падіння / Борис Парахонський. – К.: Т-во „Знання” України, 2007. – 24 с.
- ⁴ Бодрук О. Нові риси старого світу – військово-політична інтеграція європейських країн / О. Бодрук // Стратегічна панорама. – 2000. – № 1–2. – С. 39–49; Горбулін В. П. Українсько-російський тектонічний розлом / В. П. Горбулін, О. В. Литвиненко // Національна безпека: український вимір. – К., 2009. – Вип. 6 (25). – С. 5–14; Петровський В. В. Військово-політичний чинник сучасних українсько-російських відносин. Учені записки / В. В. Петровський. – Харків: Харківський гуманітарний ін-т., 2002. – Т. 8. – С. 260–268.
- ⁵ Поляков Л. Європейська безпека: нові загрози – старі відповіді? / Л. Поляков, М. Сунгуровський // Національна безпека і оборона. – 2001. – № 9. – С. 14–26.
- ⁶ Бадрак В. Оружейний мільярд: заметки на полях / В. Бадрак [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.defense-ua.com/rus/hotnews/?id=35810>; Бадрак В. Армія и „оборонка”: вечное сиротство / В. Бадрак [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.defense-ua.com/rus/hotnews/?id=35567>; Бадрак В. Крупнейшие проблемы ОПК – отсутствие системы управления, координации и обеспечения / В. Бадрак [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.defense-ua.com/rus/hotnews/?id=35339>; Сунгуровський М. Держава не готова захищати суспільство від зовнішніх загроз / М. Сунгуровський [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/210035>; Сунгуровський Н. Бедность армии – не причина, а следствие / Н. Сунгуровський [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kp.crimea.ua/newspapers/2011/02/24/nikolajj-sungurovskijj-bednost-armii-ne-prichina-a-sledstvie>; Сунгуровський М. Військо потерпає від браку коштів і зміни орієнтирів / М. Сунгуровський [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ua.glavred.info/archive/2010/07/16/103121-9.html>.
- ⁷ Бегма В. Військово-технічне співробітництво України в умовах позаблоковості: цілі, напрями, стратегія / В. Бегма, Ю. Шимов // Стратегічні пріоритети. – 2012. – № 1. – С. 148–153.
- ⁸ Рябоконт А. Украинско-российское военно-техническое сотрудничество после „харьковских соглашений” / А. Рябоконт // Україна: події, факти, коментарі. – 2011. – № 17. – С. 25–37.
- ⁹ Бендигов М., Хрусталева Е. Интеграция военной инфраструктуры стран СНГ / М. Бендигов, Е. Хрусталева // Мировая экономика и международные отношения. – 1998. – № 12. – С. 138.
- ¹⁰ Договір між Україною та Російською Федерацією про економічне співробітництво на 1998-2007 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/643_091.
- ¹¹ Концепция Программы военно-технического сотрудничества государств – участников Содружества Независимых Государств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cis.minsk.by/webnpa/text.aspx?RN=n99700049#%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D186>.
- ¹² Перспективы военно-технического сотрудничества Москвы и Киева [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dc-summit.info/temy/bezopasnost/2324-perspektivy-voenno-tehnicheskogo-sotrudnichestva-moskvy-i-kieva.html>.
- ¹³ Сычев В. Суровая отповедь / В. Сычев [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lenta.ru/articles/2011/03/16/army/_Printed.htm.
- ¹⁴ Мухин В. Системный сбой российской оборонки / В. Мухин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ng.ru/nvo/2011-03-02/1_sboy.html.
- ¹⁵ Заместитель директора ФСВТС России Константин Бирюлин: Мы надеемся, что сотрудничество России и Украины в военно-техническом плане будет развиваться [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.militarynews.ru/excl.asp?ex=137>
- ¹⁶ Рябоконт А. Украинско-российское военно-техническое сотрудничество после „харьковских соглашений” / А. Рябоконт // Україна: події, факти, коментарі. – 2011. – № 17. – С. 28–29; Бадрак В. ВТС Украины с Россией: возврат будет, но несущественный / В. Бадрак [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://badrak.kiev.ua/ciokr/217>.
- ¹⁷ Иванов С. ВПК без комплексов / С. Иванов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rg.ru/2009/02/26/ivanov.html>
- ¹⁸ Рябоконт А. Украинско-российское военно-техническое сотрудничество после „харьковских соглашений” / А. Рябоконт // Україна: події, факти, коментарі. – 2011. – № 17. – С. 28.

¹⁹ Бадрак В. ВТС Украины с Россией: возврат будет, но несущественный / В. Бадрак [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://badrak.kiev.ua/ciakr/217>.

²⁰ Рябоконт А. Украинско-российское военно-техническое сотрудничество после „харьковских соглашений” / А. Рябоконт // Україна: події, факти, коментарі. – 2011. – № 17. – С. 27 (25-37).

²¹ Військово-технічне співробітництво в умовах глобалізації: український вимір: зб. матеріалів „круглого столу” / В. М. Бегма; за заг. ред. О. В. Литвиненка. – К. : НІСД, 2011. – С. 15. (80 с.)

²² Перспективы военно-технического сотрудничества Москвы и Киева [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://dc-summit.info/temy/bezopasnost/2324-perspektivy-voenno-tehnicheskogo-sotrudnichestva-moskvy-i-kieva.html>

²³ Бадрак В. ВТС Украины с Россией: возврат будет, но несущественный / В. Бадрак [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://badrak.kiev.ua/ciakr/217>.

Kuhta I.P. The main directions and problems of military and technical cooperation between Ukraine and Russian Federation at the beginning of XXI century / Ministry of Foreign Affairs of Ukraine.

In this article the author emphasizes the main directions of the military and technical cooperation between Ukraine and Russian Federation at the beginning of XXI century. The author focuses on studying of the problem and perspectives of the military, economic and technical cooperation between Ukraine and Russian Federation. Basing on the analysis the author notes that today both Ukrainian and Russian parties should look for the new possibilities and forms for the effective cooperation in the military and technical spheres.

Keywords: Ukraine, Russian Federation, Ukrainian-Russian relations, military and economic cooperation, military and technical cooperation.

Кухта И.П. Основные направления и проблемы военно-технического сотрудничества между Украиной и Российской Федерацией в начале XXI века / Министерство иностранных дел Украины.

В статье автор выделяет основные направления военно-технического сотрудничества между Украиной и Российской Федерацией в начале XXI века. Главное внимание автор сосредотачивает на изучении проблем и перспектив военно-экономического и военно-технического сотрудничества между Украиной и Российской Федерацией. На основе проведенного анализа автор подчеркивает, что на современном этапе украинской и российской сторонам необходимо искать новые возможности и форматы для реального сотрудничества в военно-технической сфере.

Ключевые слова: Украина, Российская Федерация, украинско-российские отношения, военно-экономическое сотрудничество, военно-техническое сотрудничество.

Стаття надійшла до редколегії 12.09.2012

Прийнята до друку 16.10.2012